Татарстан Республикасы Балтач муниципаль районы

Сосна төп гомуми белем бирү мәктәбе

“Каралды”	“Килешенде”	“Расланды”
Методик берләшмә җитәкчесе:	Уку-укыту эшләре буенча	Мәктәп директоры:
_________ Шайхетдинова З.Р.	директор урынбасары:	_________ Хайруллин Р.Р.
Беркетмә №1,	__________Валиева Г.Ф.	89 нчы номерлы боерык
“ 24 ” август, 2022 ел.	“ 25 ” август, 2022 ел.	« 29 » август, 2022 ел.

Татарстан Республикасы Балтач муниципаль районы

муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе

“Сосна төп гомуми белем мәктәбе”нең

югары квалификацион категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы

Зәйнуллина Люция Гаптрәүф кызының

9 нчы сыйныф өчен туган тел әдәбиятыннан

ЭШ ПРОГРАММАСЫ

2022 нче елның 25 нче августында
үткәрелгән педагогик советта
кабул ителде (беркетмә № 2)

2022– 2023 нче уку елы

I.ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Результатом изучения учебного курса по татарской литературе на уровне среднего общего образования являются формирование у учащихся навыков восприятия, анализа, оценки истории татарской литературы, творчества видных писателей и поэтов, художественного произведения, собственной нравственной позиции, воспитание эстетического вкуса, развитие творческого мышления, которые в целом станут средством для формирования мировоззрения и оценки окружающей действительности.

Уку елы ахырына укучыларның әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр

Укучыларның белем дәрәҗәсенә таләпләр:

– татар әдәбиятындагы аерым язучылар иҗаты, әсәрләр хакында гомуми күзаллау булырга;

– текстларны тулысынча, сюжет -композиция бирелеше ятыннан, тематика-проблематика һәм образлар бирелеше аспектында, тел-стиль ноктасыннан анализлый һәм шәрехли алырга;

– әдәби төрләр һәм жанрлар, шигырь төзелеше, тезмә һәм чәчмә сөйләм үзенчәлекләре хакында белергә;

– әдәби әсәр теориясен: әдәби образ, аның төрләре; әдәби әсәр, аның эчтәлеге һәм формасы; тема, проблема, идея; сюжет, композиция; конфликт, аның төрләре, сәбәпләре; махсус тел - сурәтләү чаралары турында белергә;

– язучы иҗатын гомумиләштереп анализларга, бәяләргә:

– әдәбиятның тарихи барыш булуы хакында гомуми күзаллау булырга;

– әдәби әсәрнең әһәмиятен, кыйммәтен, үзенчәлекләрен аңлый һәм дәлилле итеп аңлата, исбатлый белергә тиеш.

Формалаштырылырга тиешле күнекмәләр:

– төрле жанрдагы әдәби әсәрләрне аңлап һәм ижади, сәнгатьле уку, аларга карата укучыларда мөстәкыйль мөнәсәбәт булдыру;

– әдәби әсәрне сюжет-композиция, образлар бирелеше, тел-стиль ягыннан теоретик материалларга нигезләнеп анализлау;

– шигъри текстларны яисә чәчмә әсәрдән өзекләрне сәнгатьле итеп яттан өйрәнү;

– план төзү һәм әсәрләр турында бәяләмә, сочинение элементлары белән изложение язу;

– сайлап алынган, яки тәкъдим ителгән язучының тормыш юлын, иҗатын сөйләү;

– фольклор әсәрләренең жанрын һәм аларга хас үзенчәләрне табу;

– әдәби әсәрнең төрен, жанрын билгеләү һәм фикерне исбатлау;

– төрле әсәрләрнең проблемаларын яки темаларын чагыштыру, үзенчәлекләрен билгеләү;

– образларга чагыштырма характеристика бирә белү;

– әдәби әсәрләр буенча һәм тормыштан алган фикер-карашларга, хис-кичерешләргә нигезләнеп сочинение язу;

– татар, рус әдәбиятларында бер төрдәге темага язылган әсәрләрне чагыштыру, милли үзенчәлекләрен ачыклау.

II. Содержание учебного предмета

Литература как вид искусства.

Природа искусства. Место литературы среди других видов искусства. Своеобразие художественного отражения жизни в словесном искусстве. Художественная литература как одна

из форм освоения мира, богатства и многообразия духовной жизни человека; художественное воспроизведение жизни. Влияние литературы на формирование нравственного и эстетического чувства.

Древняя, средневековая тюрко-татарская литература.

Историко-литературные сведения о тюрках и предках татар. Этапы развития древней и средневековой тюрко-татарской литературы. Фольклор и литература общетюркской эпохи как составная часть татарской литературы. Орхоно-Енисейские памятники,отражение в них истории, верований, особенностей художественного мышления древних тюрков.«Диване лөгат эт-төрк» / «Словарь тюркских наречий»Махмуда Кашгари – один из источников по изучению древнетюркского фольклора и письменной литературы. «Котадгу билиг» / «Благодатное знание» Юсуфа Баласагунлы – первая классическая поэма тюркских народов.

Булгаро-татарская литература (XII- первая пол.XIII вв.), поэма Кул Гали«Кыйссаи Йосыф» / «Сказание о Йусуфе» – гимн мудрости, красоте, величию чувств человека.Ренессансное направление в татарской литературе золотоордынского периода: творчество Кутба, Саифа Сараи, Хорезми.Религиозно-суфийское направление в тюрко-татарской литературе. Общая характеристика татарской литературы периода Казанского ханства. Присоединение Казанского ханства к русскому государству (1552). Отражение кризисного состояния татарского общества в хикметах – философских изречениях М. Колый.

Татарская литература XIX века. Просветительская деятельность Г. Курсави, И. Хальфина, К. Насыри, Ш. Марджани, Х. Фаизханова, И. Гаспринского и др. Становление реалистической поэзии в творчестве Г.Кандалый, Акмуллы и др. Становление татарской реалистической прозы.

Появление в литературе новых видов и жанров европейского типа (роман З. Бигиева «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» / «Тысячи, или красавица Хадича» – в сокращенном виде). Актуальность таких тем как необходимость возрождения и развития татарского народа, судьба татарских женщин, ориентация на ведущие культуры, в особенности на русскую.

Татарская литература начала XX века. Приобщение татарской литературы в начале XX века к достижениям восточной, русской, европейской литературы, философии и культуры.Фатих Амирхан (1886-1926). «Хаят». Модернизм, модернистские приемы.

Г. Камал. «Банкрот».

Татарская литература первой половины XX века. Сложность процесса развития татарской литературы после 1917 года. Активизация романной жанровой традиции: М. Галяу («Мөһаҗирләр» / («Мухаджиры» – в сокращенном виде).

Великая Отечественная война, ее влияние на литературу.Основные образы, мотивы и поэтика поэзии военных лет (М. Джалиль «Җырларым» /«Песни мои», «Тик булса иде ирек» / «Лишь бы была свобода», Г. Кутуй «Сагыну» / «Ностальгия»; Ә. Еники «Кем җырлады?» /«Кто пел?»). Жизнь и творчество М. Джалиля.

Этапы творчества Х. Туфана («Кайсыгызның кулы җылы» / «Чьи руки теплее», «Киек казлар» / «Дикие гуси»). Философско-лирическая направленность поэзии 40-50-х гг. Исповедальность, особенности поэтики и стиля.

Татарская литература второй половины XX века. Возвращение татарской литературы к национальным традициям. Художественное осмысление национальных черт характера, традиций татарского народа: А. Гилязов («Җомга көн кич белән» / «В пятницу вечером»).

Трансформация исторического романа соцреализма (Н. Фаттах «Ител суы ака торур» / «Итиль – река течет»).

Татарская литература рубежа XX-XXI веков (1990-2016 гг.). Трансформация татарской литературы на рубеже XX-XXI веков: критическая оценка советского и постсоветского времени, переосмысление далекой и близкой истории народа (Зульфат «Тамыр көлләре» / «Пепел корней», «Тойгыларда алтын яфрак шавы» / «В чувствах – золотая мелодия листьев»).
Появление литературных произведений, описывающих отдельные этапы в жизни страны с точки зрения конфликта человека и общества (Ф. Садриев «Таң җиле» / «Утренний ветерок» – в сокращенном виде).
Проблемы возрождения и сохранения народных традиций (Т. Миңнуллин «Кулъяулык» / «Платочек)».

II.Уку предметының эчтәлеге

Сәнгать төре буларак әдәбият.

Сәнгать төрләре һәм әдәбият. Әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында урыны. Сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләре. Тормышны һәм кешенең бай рухи дөньясын танып белүгә хезмәт итүе. Әдәбиятның әхлакый һәм эстетик яктан кешегә йогынтысы. Сүз сәнгате. Эстетик идеал.

Әдәбиятның барлыкка килүе һәм үсеше.

Гомумтөрки мәдәният һәм әдәбият. Ислам мәдәнияте. Мәдәни һәм әдәби күренеш буларак суфичылык. Болгар, Алтын Урда, Казан ханлыгы, Торгынлык чоры мәдәнияте, әдәбияты (16 гасырның 2 нче яртысыннан 19 нчы гасырның 2 нче яртысына кадәр) турында мәгълүмат бирү. Әлеге чорлар әдәбиятында төп тема-мотивлар, романтик сурәтлелек, аның билгеләре. Әсәрләрнең Коръән тәгълиматы белән сугарылуы. Дөньяви мотивларның урыны.

Әдәбият тарихы. Әдәбиятның чорларга бүленеше, үсеш баскычлары. Урта гасырлар романтизмы. Дини әдәбият, дөньяви әдәбият. Әдәби жанрлар.

XIX гасыр татар әдәбияты.

Татарларда мәгърифәтчелек хәрәкәте. Аңлы-белемле, мәгърифәтле шәхес концепциясе, аның бирелеш үзенчәлекләре. Сүз сәнгатендә яңа төр һәм жанрларның аерымлануы. Бу чор әдәбиятында төп тема һәм мотивлар буларак аң-белем, мәгърифәт, әхлак, тәрбия. Татар милләтенең уяныргa, үсәргә тиешлеге, хатын-кыз язмышы, алдынгы, бигрәк тә рус мәдәниятенә йөз тоту кебек мәсьәләләрнең көнүзәктә торуы. Әсәрләрдә төп конфликт буларак искелек һәм яңалык көрәше.

З.Бигиевнең «Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә» романы (өзекләр). Детективлыкка нигезләнгән сюжеты. Матди һәм рухи байлыкка бәйле туган конфликт. Төп образлар, аларның эш-гамәле. Аерым геройлар фаҗигасенең сәбәпләре.

Әдәби процесс (барыш); чор әдәбияты. Әдәбиятта традицияләр һәм яңачалык.

XX гасыр башында

XX гасыр башында сүз сәнгатенең шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын үзләштерүе. Милләт проблемасының үзәккә куелуы, язучыларның әхлакый, фәлсәфи һәм әдәби-эстетик эзләнүләре, тәҗрибәләре. Әдәбиятта яңа юнәлешләр һәм агымнар барлыкка килү. Яңа тип геройлар мәйданга чыгу.

Ф.Әмирханның «Хәят» повесте. Хатын-кыз азатлыгы, шәхес иреге, мәхәббәт мәсьәләләренең үзәккә куелуы. Дин кануннарына нигезләнгән милли тормышның русча яшәү үрнәгe белән каршылыкка керүе. Хәят образы, аның рухи кичерешләрен ачуда әдипнең осталыгы, алым-чаралар муллыгы. Портрет һәм пейзажның әдәби-эстетик функциясе.

Эпик төр. Повесть. Образлылык. Кеше образлары: төп герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар. Пейзаж, портрет. Психологизм.

Г.Камалның «Банкрот» комедиясе. Ялган банкротлыкка чыгу вакыйгасының реаль җирлеге. Комедиячел конфликт. Сираҗетдин образы. Әсәрдә көлү алымнары. Шул чор татар җәмгыятендәге кимчелекле якларның усал тәнкыйтьләнүе. Әсәрдә күтәрелгән мәсьәләләрнең заманчалыгы. Г.Камал әсәренең Н.А.Островскийның “Үз кешеләр – килешербез” комедиясе белән охшашлыгы.

Драматургия жанрлары. Комедия. Автор идеалы. Язучы стиле.

1917 – 1940 еллар әдәбияты.

Әлеге дәвердә татар әдәбиятының берничә этап аша үтүе. Чорга кыскача күзәтү. Иҗтимагый-тарихи, социаль-мәдәни шартлар. Әдәбиятта сыйфат үзгәреше, аңа идеология тәэсире. Әдәбиятта тарихи-иҗтимагый вакыйгаларның сурәтләнеше.

М.Галәүнең «Мөһаҗирләр» романы (өзекләр). Романда 19 йөз ахыры татар тормышы сурәтләнү. Ил-халык тормышының бер гаилә эчендәге каршылыклар рәвешендә сурәтләнүе. Әсәрдә татарларның яшәү рәвеше, сыйфат-билгеләре чагылыш табу. Төрле социаль катлаулар тормышы. Халыкның властька, дин әһелләренә мөнәсәбәте. Әсәрдәге төп образлар, аларның характер сыйфатлары. Татар җәмгыятендә хатын-кызның урыны, роле. Саҗидә образы.

Эпик төрнең бер жанры буларак роман. Әдәби әсәрдә урын һәм вакыт (хронотоп).

Бөек Ватан сугышы еллары әдәбияты.

Бөек Ватан сугышы елларында татар әдәбияты. Лирика һәм публицистиканың алга чыгуы. Кече жанрларның активлашуы. Төп тема-мотивлар, проблемалар. Сугыш чынбарлыгы һәм аны сурәтләү үзенчәлекләре.

Г.Кутуйның «Сагыну» нәсере. Лирик герой кичерешләренең чагылу үзенчәлеге. Сурәт чараларының әдәби функциясе.Символ, деталь. Әдәби алымнар: кабатлау, янәшәлек, каршы кую, үткәнгә әйләнеп кайту (ретроспекция).

Муса Җәлилнең «Моабит дәфтәрләре»ннән: «Җырларым», «Кошчык», «Тик булса иде ирек», «Ышанма», «Катыйльгә», «Бер үгет» шигырьләре.

Тормыш юлы, батырлыгы һәм иҗаты. Шагыйрь иҗатының чорларга бүленеше. Тоткынлык чоры иҗатының үзенчәлекләре: коллыктан котылу чарасы буларак үлем, аның үлемсезлеккә илтүе; Ватанга бирелгәнлекне, тугрылыкны раслау; дошманга нәфрәтнең чагылышы һ.б. Шигырьләренең сәнгатьчә эшләнеше: кабатлау, эпитет, метафора, антитеза, риторик эндәшләрнең хис дәрәҗәсен арттыруга хезмәт итүе. Традицион символик образларның яңа төсмерләргә баюы. Шагыйрь иҗатын, көрәшен чагылдырган әдәби һәм фәнни хезмәтләр.

Ә.Еникинең «Кем җырлады?» хикәясендә сугыш фаҗигасе чагылышы. Яралы лейтенантның яшәү-үлем халәтендәге кичерешләренең туган як, туган җир, ата-ана, сөйгән кеше якынлыгын калкытып куюы, аларның яшәеш мәгънәсе булуын ачуы. “Бала” хикәясендә яшь солдат Зарифның күңел кичерешләре, рухи батырлыгы сурәтләнү. “Ана белән кыз” хикәясендә сугыш шартларында яшәгән кешеләрнең күңел халәтен, сабырлык-түземлеген, өмет хисен әдәби детальләр, сурәт чаралары аша укучыга җиткерү. Әсәрнең эчтәлек һәм формасы. Эчтәлек: вакыйга, күренеш, яшерен эчтәлек, контекст. Композиция: тышкы һәм эчке корылыш.

Сугыштан соңгы һәм 1960-80 нче еллар әдәбияты.

XX гасырның икенче яртысында татар әдәбиятының милли нигезләргә кайтуы. Әлеге чорда яңа жанрлар, тема-мотивлар, әдәби формалар барлыкка килү. Әдәбиятның яңалыкка омтылышы: яңа иҗади агымнарга, жанр формаларына, темаларга мөрәҗәгать итү, әдәби герой мәсьәләсендә эзләнүләр. Азатлык, шәхес иреге, фикер хөрлеге мәсьәләләренең куелышы.

Х.Туфанның «Кайсыгызның кулы җылы», «Киек казлар» шигырьләре. Иҗатының чорларга бүленеше. Тоткынлык чоры иҗатына караган шигырьләрендә кешегә хас хис-кичерешләрнең төрлелеге. Сагыш, сагыну, тормыш гаделсезлегенә ачынуның алгы планга чыгуы.

Лирик герой күңелендәге өмет-ышанычның киләчәк матурлыгы булып ачылуы. Сурәт чаралары муллыгы.

Лирик жанрлар: күңел лирикасы, фәлсәфи лирика. Лирик герой, лирик “мин”, автор образы, автор позициясе. Ритм һәм рифма, тезмә, строфа.

И.Юзеевнең “Сагышлы мирас”, “Гасыр кичкән чакта”, “Без”, “Калдыр, аккош, каурыеңны” шигырьләре. Шагыйрьнең романтик шигърият вәкиле булып танылуы. Лирик героеның төрле төсмерләрдә чагылыш табуы: яшьлеген, аның серле таңнарын сагынучы; ашкын хисле, көчле рухлы шәхес; мәхәббәт утында янучы гашыйк һ.б. Әдипнең туган җир, тел, ата-ана, әхлакый кыйммәтләр сакланышы, Җир, Галәм язмышы кебек мәсьәләләргә актив мөрәҗәгать итүе. “Өчәү чыктык ерак юлга” поэмасында чор-заман мәсьәләләрнең өч герой язмышы аша сурәтләнеше. Символик образларның, әдәби детальләрнең автор идеясен ачудагы роле.

Әсәрдә сурәтләнгән дөнья. Тел–стиль чаралары (лексик, стилистик, фонетик чаралар һәм троплар).

А.Гыйләҗевның «Җомга көн, кич белән» повесте. Әдипнең кырыс реализмга нигезләнеп язуы. Әсәрдә әхлак тәрбиясе, ата-ана каршындагы бурыч, намус җаваплылыгы кебек төшенчәләрнең гыйбрәтле вакыйга-күренешләрдә чагылышы. Бибинур карчык образы: изгелеге, көчле рухы, милли характер булып ачылуы. Корбанчылык идеясенең чагылышы. Әсәрдә символик образларның, әдәби детальләрнең роле. Әсәр исеменә салынган тирән мәгънә.

Тема, проблема, идея, пафос. Текст: эпиграф, башлам (пролог), бетем (эпилог). Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре.

Н. Фәттахның «Ител суы ака торур» романы (өзекләр). Әсәрдә борынгы бабаларыбыз – болгарлар тормышының, гореф-гадәтләренең мавыктыргыч, гыйбрәтле вакыйгаларда сурәтләнеше. Романда тарихи дөреслек һәм автор уйланмасы. Төп образлары, аларның эш-гамәлендә ачылган характер сыйфатлары. Ител образы.

Персонаж, характер, тип. “Эзоп теле”.

Т.Миңнуллинның «Кульяулык» музыкаль драмасы. Әсәрнең сюжет-композициясе, конфликт үзенчәлеге. Татар милләтенә хас булган гореф-гадәтләрләрнең онытыла баруына борчылу идеясе. “Бәхет” төшенчәсен аңлау-аңлату. Кульяулык образына, җырга салынган мәгънә. Автор позициясе.

Музыкаль драма. Автор образы, автор позициясе.

Хәзерге әдәбият.

XX-XXI гасырлар чигендә татар әдәбиятында сыйфат үзгәрешләре, эзләнүләрнең “яңа дулкын” булып күтәрелүе. Совет һәм постсовет заманына тәнкыйди бәя биргән, шәхес һәм җәмгыять каршылыгын чагылдырган, ил тарихындагы олы этапларның, аерым шәхесләрнең сурәтен тудырган әсәрләр язылу. Психологик башлангычның алга чыгуы аша шәхес тормышы, эчке дөньясының тарихи–иҗтимагый чынбарлыктан өстен булуын раслау.

Дөнья әдәбиятының барышы. Татар, рус һәм чит ил әдәбиятлары арасында күптөрле бәйләнешләр. Мәңгелек темалар һәм образлар.

З.Хәкимнең “Телсез күке” драмасында ретроспектив алым ярдәмендә халык тормышының киң понарамасын чагылдыру. Милләт язмышының вакыйгаларны иңләп үтүе. Ата-баба телен белү, җыр-моңын өйрәнүнең чикләрне белми торган изге төшенчә буларак ачылуы. Шәхес һәм система каршылыгына нигезләнгән конфликт, аның чишелеше. Зариф һәм Зыятдин образлары. Татар җыр-моңының символик образ буларак туган җир матурлыгын, халыкның фаҗигале язмышын, теләк-өметен чагылдыруы.

Драма жанры һәм жанр формалары.

Ф.Садриевның «Таң җиле» романы (өзекләр). Кырыс чынбарлыкның романтик алымнар аша сурәтләнүе. Көнкүреш вакыйгасының илкүләм әһәмиятле иҗтимагый, социаль-мәдәни, әхлакый мәсьәләләргә барып тоташуы. Романда совет җәмгыятенең кискен тәнкыйтьләнүе. Кеше һәм җәмгыять каршылыгы. Нуриасма образы: милли йөзе, характер сыйфатлары, яшәеш идеалы. Намусларына хыянәт иткән типлар.

Чәчмә сөйләм үзенчәлекләре.

Зөлфәтнең «Тамыр көлләре», «Тойгыларда алтын яфрак шавы» шигырьләре. Шагыйрьнең классик традицияләренә йөз тотуы. Шигырьләренең халык язмышына бәйле публицистик яңгырашы. Заман сорауларын Кеше шәхесе, аның хис-кичерешләре аша чагылдыручы фәлсәфи-лирик шагыйрь булып танылуы. Иҗатында чичәнлек рухы.

Шигырь системалары турында мәгълүмат.

Дәрестән тыш уку өчен әсәрләр:

1. Г.Камал “Безнең шәһәрнең серләре”
2. Ә. Еники хикәяләре.
3. Ш.Хөсәенов “Әни килде”

Ятлау өчен әсәрләр:

1. Ф.Әмирханның «Хәят» повестеннан бер өзек
2. Г.Кутуйның «Сагыну» нәсере
3. Муса Җәлилнең “Кошчык” шигыре
4. Х.Туфанның «Кайсыгызның кулы җылы» шигыре
5. И.Юзеевнең “Калдыр, аккош, каурыеңны” шигыре.

III. КАЛЕНДАРЬ ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРУ
Календарно-тематическое планирование

№	Дәреснең темасы,эчтәлеге	Сәг. Саны	Вакыты		Искәрмә
			План	Факт	
	Сәнгать төре буларак әдәбият.	**2**			
1	Сүз сәнгате буларак, әдәбият, әдәбиятның башка сәнгать төрләре арасында формалашуы, үсүе. Сүз сәнгатендә тормыш моделен төзү үзенчәлекләре. Природа искусства. Место литературы среди других видов искусства. Своеобразие художественного отражения жизни в словесном искусстве.	1	2.09		
2	Кешенең рухи тормышының байлыгын һәм төрлелеген үзләштерүнең бер формасы буларак, матур әдәбият; Тормышны сәнгатьчә күзаллау. Әдәбиятның әхлакый һәм эстетик үзаң тәрбияләүдә йогынтысы. Художественная литература как одна из форм освоения мира, богатства и многообразия духовной жизни человека; художественное воспроизведение жизни. Влияние литературы на формирование нравственного и эстетического чувства.	1	6.09		
	Борынгы һәм урта гасырлар төрки-татар әдәбияты	**6**			
3	Борынгы һәм урта гасырлар төрки-татар әдәбияты һәм борынгы бабалар тарихы турында мәгълүмат. Борынгы һәм урта гасырлар төрки-татар әдәбиятының этаплары. Историко-литературные сведения о тюрках и предках татар. Этапы развития древней и средневековой тюрко-татарской литературы .	1	9.09		
4	Борынгы һәм урта гасырлар төрки-татар әдәбиятының шәрык әдәбиятына йөз тотып үсү-үзгәрүе, ислам идеологиясенә, фәлсәфәсенә, халык авыз иҗатына нигезләнүе. Фольклор и литература общетюркской эпохи как составная часть татарской литературы.	1	13.09		
5	Орхон-Енисей язмалары, аларда тарих чагылышыборынгы төркиләрнең сәнгатьчә фикерләү үзенчәлекләре. Мәхмүт Кашгарыйның “Диване лөгат эт-төрк” әсәре - борынгы төрки фольклорын һәм язма әдәбиятны өйрәнү буенча чыганакларның берсе. Орхоно-Енисейские памятники,отражение в них	1	16.09		

	истории, верований, особенностей художественного мышления древних тюрков.«Словарь тюркских наречий» Махмуда Кашгари – один из источников по изучению древнетюркского фольклора и письменной литературы.				
6	Йосыф Баласагунлының “Котадгу белек” әсәре - төркиләрнең беренче классик поэмасы. «Благодатное знание» Юсуфа Баласагунлы – первая классическая поэма тюркских народов.	1	20.09		
7	Болгар – татар әдәбияты (12-13нче гасырның беренче яртысы), Кол Галинең “Кыйссаи Йосыф” поэмасы – зирәклеккә, матурлыкка, кешенең бөек хисләренә гимн. Булгаро-татарская литература (XII- первая пол.XIII вв.), поэма «Сказание о Йусуфе» – гимн мудрости, красоте, величию чувств человека	1	23.09		
8	Алтын Урда әдәбиятында ренессанс юнәлеше: Котб, Сәиф Сараи, Хәрәзмиләр иҗаты. Төрки – татар әдәбиятында суфичылык хәрәкәте. Казан ханлыгы чоры матур әдәбиятына гомуми характеристика. Казан ханлыгының рус дәүләтенә кушылуы(1552). Татар җәмгыяте кризис халәтенең хикмәтләрдә - Мәүлә Колый фәлсәфи гыйбарәләрендә чагылышы. Ренессансное направление в татарской литературе золотоордынского периода: творчество Кутба, Саифа Сараи, Хорезми.Религиозно-суфийское направление в тюрко-татарской литературе. Общая характеристика татарской литературы периода Казанского ханства. Присоединение Казанского ханства к русскому государству (1552). Отражение кризисного состояния татарского общества в хикметах – философских изречениях М. Колый.	1	27.09		
	XIX гасыр татар әдәбияты	**10с.**			
9	Г. Курсави,И Хәлфин, Каюм Насыйри, Ш. Мәрҗәни, Х. Фәизханов, И. Гаспралыларның мәгърифәтчелек эшчәнлеге. Просветительская деятельность Г. Курсави, И. Хальфина, К. Насыри, Ш. Марджани, Х. Фаизханова, И. Гаспринского и др.	1	30.09		
10	Г,Кандалый, Акмулла һ.б. иҗатында реалистик поэзия.	1	4.10		

	Становление реалистической поэзии в творчестве Г.Кандалый, Акмуллы и др.				
11	Реалистик прозаның барлыкка килүе. Сүз сәнгатендә европа тибындагы яңа төр һәм жанрларның барлыкка килүе. Становление татарской реалистической прозы. Появление в литературе новых видов и жанров европейского типа.	1	7.10		
12	Заһир Бигиев “Өлүф, яки гүзәл кыз Хәдичә” әсәре белән танышу. Роман З. Бигиева «Тысячи, или красавица Хадича».	1	11.10		
13	Образларга характеристика. Характеристика образов.	1	14.10		
14	Әсәр буенча мини проект эшләү. “Әхлак һәм байлык”. Работа над мини-проектом по произведению. “Нравственность и богатство”.	1	18.10		
15	Бу чор әдәбиятында төп тема һәм мотивлар буларак аң-белем, мәгърифәт, әхлак, тәрбия, татар халкын торгызу һәм үстерү ихтыяҗы, татар кызларының язмышы, әйдәп баручы мәдәниятләргә, бигрәк тә рус мәдәниятенә юнәлеш. Актуальность таких тем как необходимость возрождения и развития татарского народа, судьба татарских женщин, ориентация на ведущие культуры, в особенности на русскую.	1	21.10		
16	Чор буенча кабатлау. Повторение по данному периоду.		25.10		
17	Б.с.ү. “Хәдичәнең гүзәллеге нидә?” *“Байлык бер айлык”*. Развитие речи. "В чем красота Хадичы?»	1	28.10		
18	Сыйныфтан тыш уку. З. Бигиев “Зур гөнаһлар”. Внеклассное чтение.	1	8.11		
	XX йөз башы татар әдәбияты.	**10 с.**			
19	Фатих Әмирханнын тормыш һәм иҗат юлына күзәтү. Обзор жизни и творчества Фатиха Амирхана.	1	11.11		
20	Фатих Әмирхан . “Хәят” әсәре. Фатих Амирхан. «Хаят».	1	15.11		
21	Романтик мотив, психологизм. Романтический мотив, психологизм.	1	18.11		
22	Хәят образы бирелеше. Образ главной героини Хаят.	1	22.11		
23	XX гасыр башында сүз сәнгатенең шәрык һәм рус-Европа әдәби-фәлсәфи, мәдәни казанышларын үзләштерүе.	1	25.11		

	Татарская литература начала XX века. Приобщение татарской литературы в начале XX века к достижениям восточной, русской, европейской литературы, философии и культуры.				
24	Модернизм, модернистик алымнар. Модернизм, модернистские приемы.	1	29.11		
25	Г Камал “Банкрот” комедиясе. Г. Камал “Банкрот” әсәренең темасы. Тематика, проблематика, сюжет, композиция, әсәр теле. Комедия Г. Камала “Банкрот”. Тематика, проблематика, сюжет, композиция, язык произведения.	1	2.12		
26	Г. Камалның “Банкрот” әсәрендә образлар бирелеше. Система образов в произведении Г. Камала "Банкрот".	1	6.12		
27	Әсәр буенча мини проект эшләү. Сиражетдин һәм тирәлек. Работа над мини-проектом по произведению.”Сиразетдин и окружающая среда.”	1	9.12		
28	Көлке: юмор, сатира, сарказм, шарж. Смех: юмор, сатира, сарказм, шарж	1	13.12		
	XX йөзнең беренче яртысында әдәбият.	**5 с.**			
29	1917 елдан соң татар әдәбияты үсешенең катлаулылыгы . Роман жанры традицияләрен активлаштыру. Сложность процесса развития татарской литературы после 1917 года. Активизация романной жанровой традиции.	1	16.12		
30	Мәхмүт Галәүнең тормыш һәм иҗат юлы белән танышу. Жизнь и творчество Махмута Галяу.	1	20.12		
31	Мөһаҗирләр” әсәренең эчтәлеше белән танышу, анализ. М. Галяу «Мөһаҗирләр» Знакомство с содержанием произведения , анализ .	1	23.12		
32	Мәхмүт Галәү “Мөһаҗирләр” әсәрендә образлар системасы. Система образов в произведении.	1	27.12		
33	Урын һәм вакыт. Мини проект. Место и время. Мини проект.	1	10.01		
	Татар әдәбиятына Бөек Ватан сугышы йогынтысы.	**11с**			
34	Сугыш чоры әдәбиятының төп образлары, мотивлары һәм поэтикасы. Г. Кутуй “Сагыну” нәсере. Основные образы, мотивы и поэтика поэзии военных лет.	1	13.01		
35	Г. Кутуй “Сагыну” нәсере. Г. Кутуй «Ностальгия», Жизнь и творчество М. Джалиля. М. Джалиль «Песни мои».	1	17.01		

36	Муса Җәлилнең тормыш һәм иҗат юлы. “Җырларым”. “Тик булса иде ирек” Тезмә һәм чәчмә сөйләм. М. Джалиль «Лишь бы была свобода».	1	20.01		
37	Б.с. үстерү . “*Төбәгемдә сугыш эзләре”.* Развитие речи.	1	24.01		
38	Әмирхан Еникинең тормыш һәм иҗат юлы. Жизнь и творчество А. Еники.	1	27.01		
39	“Кем җырлады” хикәясе. Сюжеты, катнашучы геройлар. Ә. Еники «Кто пел?» Сюжет, участвующие герои.	1	31.01		
40	Сыйныфтан тыш уку. Ә. Еники “Ялгыз каз”. Внеклассное чтение.	1	3.02		
41	40-50 нче еллар поэзиясендә фәлсәфи-лирик юнәлеш. Философско-лирическая направленность поэзии 40-50-х гг.	1	7.02		
42	Хәсән Туфанның иҗат этаплары. “Кайсыгызның кулы җылы?” “Киек казлар” шигыре. Этапы творчества Х. Туфана «Чьи руки теплее», «Киек казлар”.	1	10.02		
43	Әдипнең поэтикасы, стиле, тәүбәгә килүе. Исповедальность, особенности поэтики и стиля.	1	14.02		
44	Чор буенча мини проект эшләү. Мини-проект по периоду.	1	17.02		
	XX йөзнең икенче яртысында әдәбият.	**10 с.**			
45	Әдәбиятның милли традицияләргә әйләнеп кайтуы. Татар халкының традицияләрен, миллилеген сәнгатьчә тасвирлау. Возвращение татарской литературы к национальным традициям. Художественное осмысление национальных черт характера, традиций татарского народа.	1	21.02		
46	Аяз Гыйләҗевның тормыш һәм иҗат юлы. Жизнь и творчество А. Гилязева.	1	24.02		
47	А. Гыйләҗев. “Җомга көн кич белән” әсәренең идея – проблематикасы. А. Гилязов «Җомга көн кич белән”. Идея – проблематика произведения.	1	28.02		
48	Әсәргә анализ . Анализ произведения А. Гилязов «Җомга көн кич белән”.	1	03.03		
49	Әдәбиятның яңалыкка омтылышы, яңа иҗади агымнарга, жанр формаларына, темаларга мөрәҗәгать итү, герой эзләү. Деталь. Стремление литературы к новизне, обращение к новым творческим течениям, жанровым формам, темам, поиск героя. Деталь.	1	7.03		
50	Сыйныфтан тыш уку. Аяз Гыйләҗев “Әтәч менгән читәнгә. Внеклассное чтение.	1	10.03		
51	Нурихан Фәттахның тормыш һәм иҗат юлына	1	14.03		

	күзәтү. Жизнь и творчество Н Фаттах.				
52	“Ител суы ака торур” Тарихи роман турында төшенчә. Әсәрнең сюжеты. Н. Фаттах «Ител суы ака торур» Понятие об историческом романе. Сюжет произведения.	1	17.03		
53	Тема, проблема, идея, пафос, идеал	1	21.03		
54	*Б.с. үстерү Тарих бирелеше, сурәте.(төбәк белән бәйләп). Развитие речи Трансформация исторического романа соцреализма.*	1	24.03		
	XX -XXI йөз татар әдәбияты.	**12 с.**			
55	Әдәби процесс (барыш) , чор әдәбияты. XX-XXI гасыр чигендә татар әдәбиятының тагын бер тапкыр үзгәрүе, яңа дулкын булып күтәрелүе. Трансформация татарской литературы на рубеже XX-XXI веков.	1	4.04		
56	Совет һәм постсовет заманына тәнкыйди бәя биргән, шәхес һәм җәмгыять каршылыгы ноктасыннан, ил тарихындагы олы этапларның сурәтен тудырган әсәрләр язылу.. Азатлык, шәхес иреге, фикер хөрлеге мәсъәләләре. Критическая оценка советского и постсоветского времени, переосмысление далекой и близкой истории народа .	1	7.04		
57	Зөлфәт тормыш һәм иҗат юлы. “Тамыр көлләре” шигыре. “ Тойгыларда алтын яфрак шавы”. Зульфат. «Тамыр көлләре» «Тойгыларда алтын яфрак шавы».	1	11.04		
58	Кеше һәм җәмгыять каршылыгы күзлегеннән ил тормышында аерым этапларны тасвирлаучы әдәби әсәрләр барлыкка килү. Появление литературных произведений, описывающих отдельные этапы в жизни страны с точки зрения конфликта человека и общества	1	14.04		
59	Ф. Садриевның тормыш һәм иҗат юлына күзәтү. “Таң җиле” романының сюжеты. Жизнь и творчество Ф. Садриева.Сюжет романа “Таң җиле”.	1	18.04		
60	Ф. Садриевның “Таң җиле” романында психологик башлангычның алга чыгуы аша, шәхес тормышы, эчке дөньясының тарихи – иҗтимагый чынбарлыктан өстен булуын раслау. Через продвижение психологической инициативы романа Ф. Садриева “Таң җилн” – подтверждение того, что жизнь личности, внутренний мир превосходит историко-общественные реалии.	1	21.04		
61	Халык традицияләренең яңару һәм саклану проблемалары. Туфан Миңнуллинның тормыш һәм иҗат юлы. Проблемы возрождения и сохранения народных традиций. Жизнь и	1	25.04		

	творчество Т. Миңнуллина .				
62	Т. Миңнуллин Кулъяулык” драмасы. Музыкаль драма турында төшенчә. Т. Миңнуллин «Кулъяулык”. Понятие о музыкальной драме.	1	28.04		
63	Т. Миңнуллин Кулъяулык” драмасының сюжет – композициясе, идея – проблематикасы, тел – стиль чаралары. Сюжет, композиция, идея, проблематика, язык и стиль драмы Т. Миннуллина "Кулъяулык".	1	2.05		
64	Б.с.т. үстерү. Әсәргә рецензия язу. Развитие речи.	1	5.05		
65	Сыйныфтан тыш уку. Т.Миңнуллин “Илгизар + Вера”. Внеклассное чтение.	1	12.05		
66	Сыйныфтан тыш уку Т, Миңнуллин “Илгизар + Вера”. Внеклассное чтение.	1	16.05		
	Кабатлау, йомгаклау	**2 с**			
67	Ел буе үткәннәрне кабатлау. Повторение и обобщение изученного в 9 классе.	1	23. 05		
68	Ел буе үткәннәрне кабатлау. Повторение и обобщение изученного в 9 классе.	1	23.05		

Всего пронумеровано, прошнурова[illegible]
скреплено печатью

16/шестнадцат[illegible]
страниц

Директор школы: Хайрул[illegible]